

B 2. Voorstellen Innovatieagenda kunst en cultuur: ruimte voor experiment.

1. Inleiding

Voor u ligt de set van voorstellen voor de innovatieagenda cultuur van de Gemeente Maastricht. In het bestuursakkoord 2014-2018 is eenmalig € 1 miljoen gereserveerd voor een impuls op het vlak van kunst en cultuur.

1.1. Aanleiding

Aanleiding voor deze voorstellen is de ambitie om het gemeentelijk cultuurbeleid voor de komende jaren te actualiseren. En daarmee ook onze eigen werkwijze fundamenteel bij te sturen. Niet meer louter *'het verdelen van de koek, maar het in gang zetten van nieuwe processen en attitudes'*. We zijn op zoek naar duurzame culturele ontwikkelkracht in de stad, waarbij de verbeelding, aanwezig in het DNA van de stad, ten volle wordt benut. En waarbij de rol en betekenis van kunst, cultuur en creativiteit in en voor Maastricht herijkt wordt. Vertrekpunt was de startnotitie *'Cultuur, een rol van betekenis'* (april 2015). Geen 'af' document, maar een uitnodiging om samen met de Gemeente Maastricht het gesprek aan te gaan over het klimaat voor kunst, cultuur en creativiteit in de stad, over de participatie aan cultuur, en meer in het algemeen over de huidige en gewenste waarde(n) en de impact van kunst en cultuur op de samenleving en bij uitbreiding ook op de stedelijke economie.

1.2. Context

Deze zoektocht is gestart na de race om de titel Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa, gevolgd door structurele bezuinigingen op het gemeentelijk cultuurbudget. Dit alles tegen de achtergrond van een fel debat over de positie en (een gebrek aan) relevantie van de kunsten. Daarbij werd niet zozeer de klassieke 'canon' in vraag gesteld ten voordele van andere of nieuwere cultuurvormen (bijv. nieuwe vormen zoals e-culture), maar kreeg fundamentele twijfel over het maatschappelijk belang van kunst, cultuur en erfgoed vaak de overhand op de verkenning van kansen die het opgebouwde culturele kapitaal voor stad en land biedt. Het debat heeft ondertussen plaatsgemaakt voor een inhoudelijke reflectie bij de cultuurmakers, het Ministerie van OCW, de Raad voor Cultuur en vele denktanks in andere cultuursteden over de vraag welke rol van betekenis cultuur kan spelen in onze stedelijke omgeving en ontwikkeling. Die reflectie zal in 2016 ook zijn weerslag hebben op de inrichting van het culturele bestel in Nederland (Cultuurplan 2017-2020 en daarna), bestel waarin Maastricht één van de 9 culturele brandpunten is en wenst te blijven. Daarom is het noodzakelijk om tijdig de dialoog over de toekomst van cultuur in Maastricht te vertalen in concrete voorstellen!

1.3. Vorm en status van de voorstellen

Het is met de inzet van vele vrijwilligers en professionals, waaronder de kunstvakopleidingen, de Jan van Eyck en de eigen gemeentelijke cultuurinstellingen gelukt om met een brede groep bestaande uit professionals, burgers, raadsleden en *stakeholders* te reflecteren op de startnotitie. De vraag die centraal stond bij de dialogen, stadsgesprekken en raads werkgroep is: *Hoe kunnen we kunst en cultuur relevanter maken voor een grotere groep in de samenleving alsook meer betekenis geven in de nabije omgeving? En welke rolverdeling tussen overheid, opleidingen, cultuurmakers en samenleving past daarbij?*

Daarbij is vooruitgekeken naar de inzet en de prioriteiten voor de periode 2017-2020 (de nieuwe cultuurplanperiode in Nederland) en is gezocht naar concrete acties die de relevantie van kunst en cultuur moeten versterken. Er is rond vijf dialogotafels (met deelname van ca. 250 stakeholders) gepraat: cultuurproductie, creatieve industrie, amateurkunsten, jongerencultuur/*crowdsourced* initiatieven en erfgoed en identiteit. Er zijn inspirerende 'stadsgesprekken' gevoerd over rollen en een

nieuwe *'modus operandi'* onder impuls van Van Eyck Mirrors en TOUT Maastricht. Binnen de gemeenteraad is een zeer actieve werkgroep cultuur opgericht die expertmeetings organiseerde over het belang van meten en wegen in cultuur, over het broedplaatsenbeleid en over de kracht van de amateurkunsten in de stad. Ook de provincie Limburg heeft parallel aan ons proces het veld bevraagd op thema's als talentontwikkeling, internationalisering en ondernemerschap.

Op basis van deze rijke uitwisseling van ideeën en perspectieven is de set van voorstellen (zie punt 4) tot stand gekomen. Deze voorstellen werden in november 2015 getoetst bij de deelnemers aan de dialoogsessies, de stadsgesprekken en de raads werkgroep. Doel van de toets was breed draagvlak kweken, naast het vinden van de juiste uitvoeringstechnieken, maar bovenal ook het ontlocken van *eigenaarschap* en gedeelde verantwoordelijkheid bij de uitvoering ervan. De opgehaalde inzichten en door de tafels aangereikte prioriteiten zijn verwerkt tot een raadsvoorstel van het College van B&W aan de Gemeenteraad van Maastricht. Die neemt in februari 2016 hierover een richtinggevend besluit. Daarna wordt de uitvoering van de innovatieagenda ter hand genomen in de jaren 2016 en 2017.

1.4. Eenmalige impuls versus structureel beleid

De financiële impuls voor de set van voorstellen en de maatregelen die hieruit voortvloeien is eenmalig. Dat betekent dat de inzet van de middelen en de menskracht op de beoogde transformatie *eindig* is. Daarom zal slim geïnvesteerd moeten worden, niet zozeer in nog méér projecten, maar in initiatieven die zich na 2017 kunnen ontwikkelen tot collectieve verbanden die de gewenste impact van kunst en cultuur voor Maastricht en omgeving tot stand brengen en het opgebouwde culturele kapitaal veilig stellen.

Hieruit volgt ook dat zowel het innoverend vermogen van het gemeentelijk beleid, als de innovatiekracht binnen de culturele initiatieven, opleidingen en maatschappelijke partners na 2017 een *structureel* karakter zullen moeten krijgen. Daar ligt waarschijnlijk de grootste uitdaging. De Gemeente Maastricht nodigt iedereen uit om met die bril naar de samenvatting van de oogst van het voorbije proces te kijken en de voorstellen te wegen. En de eigen rol, het engagement en eigenaarschap scherp te definiëren bij het waarmaken van de uitvoering.

2. Oogst

De belangrijkste conclusie van de dialogen, stadsgesprekken en de raads werkgroep is helder: het inzetten van de weg naar grotere relevantie, een andere rolverdeling en meer ruimte voor experiment, kan alleen zin hebben en resultaat boeken als die urgentie ook breed gedeeld wordt. Eigenaarschap (of het ontbreken ervan) is het meest geciteerde begrip aan de dialoogtafels: een innovatie kan maar slagen als de noodzaak om anders te handelen ook breed gevoeld en gedragen wordt. Het scheppen van ruimte voor verbeelding, voor het herkennen, erkennen én accepteren van 'de ander' wordt daarbij belangrijker dan ooit.

Hiermee raakt de innovatieagenda aan de kern van de positie van kunst en cultuur in onze samenleving: de aandacht voor culturele rechten, erfgoed, diversiteit, creativiteit, cultuureducatie en sociale inclusie vraagt om een gunstig cultuurklimaat dat o.m. de beleidskeuzes voor langere tijd bepaalt. Maar er is ook een snelle impuls nodig voor cultuur in relatie tot de economie (want veel cultuuruitingen komen zonder overheidssteun tot stand!), de stadsontwikkeling of de publieke ruimte, alsook de natuurlijke verbinding tussen cultuur en kennis en de wijze waarop wij het culturele veld sturen en besturen (*governance*). In de oogst gaan we dieper in op de specifiek *Maastrichtse* vertaling van deze urgenties.

2.1. De relatie tussen makers, overheid en samenleving is fundamenteel veranderd

De vanzelfsprekende positie en impact van kunst en cultuur in de samenleving is de voorbije decennia aan sterke erosie onderhevig geweest. De startnotitie schetste reeds de huidige urgentie van het vraagstuk. In de gesprekken werd die urgentie bevestigd: er zitten diepe breuklijnen in de relatie tussen makers en publiek, maar ook tussen overheden en de cultuursector: verwachtingen over en weer lopen sterker dan voorheen uiteen, men spreekt niet meer de zelfde taal. Eigenaarschap (of het ontbreken ervan) is het meest geciteerde begrip. De deelnemers aan de gesprekken en dialogen geven allen aan te willen investeren in nieuwe verhoudingen die weer productief zijn, zowel voor de kwaliteit en zeggingskracht van kunst en cultuur zelf, als voor de impact op mens en samenleving en op de positie van de stad in zijn directe omgeving.

2.2. Nieuwe rolopvattingen, andere rolverdelingen

Het kweken van eigenaarschap en het oefenen met nieuwe rolverdelingen moet centraal komen te staan in de innovatieagenda: hoe en waarom stuur je als overheid, bijvoorbeeld via structurele of projectsubsidies, of via keuzes voor deze of gene evenementen in je stad? Hoe betrek je als maker van bij het begin de burger of toeschouwer bij het maakproces, waardoor die deelgenoot en eigenaar kan worden? Waar intervenieer je in de stad en welke instrumenten en instellingen zet je daarvoor in? Wanneer laat je los, in plaats van in de controlereflex te schieten?

Maak experimenten op het vlak van die nieuwe rolverdeling mogelijk. Maar wijs elkaar ook op de noodzakelijke kerncompetenties binnen de driehoek makers, overheid en burger. De rol van de gemeente is niet vrijblijvend, vergt continuïteit. De 'machinekamer' moet werken. En vraagt dus regie. Die kan enkel succesvol zijn als anderzijds structureel vertrouwen en vrijheid en 'zelfregie' gegund worden aan de aanjagers van het productie- én participatieproces. Alleen zo kan Maastricht van een spanningsveld transformeren naar een spannende *playground* voor nieuwe ontwikkelingen.

2.3. Delen van kennis, toepassen van skills

Een derde belangrijke vaststelling: Maastricht is als middelgrote stad relatief goed bedeeld met een zeer rijke waaier aan cultuurproductie, creatief talent, cultureel erfgoed en expertise op het vlak van cultuurparticipatie. Mede omdat de stad gezegend is met hoogwaardig kunstvakonderwijs, onderzoeksinstituten en kennisinstellingen en een zeer hoge participatiegraad van de bevolking kent. Maar tegelijk wordt vastgesteld dat die elementen nog onvoldoende ingezet worden om de hier opgeleide makers en liefhebbers duurzaam kansen te bieden: het mogelijk maken van succesvolle en betekenisvolle culturele en creatieve carrières moet een collectieve verantwoordelijkheid worden. In het bijzonder de incubators (podiumkunsten, film en media, beeldende kunst, creatieve maakindustrie, participatie, etc.) moeten duurzaam verbonden worden met de 'dragende' instellingen in de culturele infrastructuur en met maatschappelijke opdrachtgevers.

De dialogen reikten veel aanknopingspunten aan: het beter delen van kennis, ervaring en *skills*, ook tussen de generaties, en met het publiek. Het collectief in plaats van individueel realiseren van toegevoegde waarde, door structurele samenwerking (convenanten) tussen opleidingen, gevestigde en nieuwe cultuurmakers en andere maatschappelijke of economische *stakeholders*. Het opzoeken van cross-overs tussen disciplines (bijvoorbeeld tussen erfgoed en de kunsten), coproducties en van samenwerking met Euregionale verwante initiatieven, of het structureel bieden van betaalbare en bereikbare ruimte voor broed- en werkplaatsen. Samengevat: geef het aanwezige culturele DNA ruimte en vertrouwen. Toon je waardering en vertaal die waardering ook in commitment.

2.4. Naar een nieuw en relevant profiel van de stad

Want een duurzaam commitment voor de creatieve krachten van je stad, en het inzetten van die kracht om je stad sterker, aantrekkelijker en leefbaarder te maken, leidt tot een duurzame stedelijke ontwikkeling. En die werkt 'inclusief', waardeert zowel de traditionele vormen als de onderzoekende of commerciële uitingen en verbindt ze waar mogelijk met elkaar. Maastricht en haar stedelijke omgeving (de as Maastricht-Heerlen) heeft een uniek creatief profiel, een uitzonderlijke internationale geografische positie en een groot historisch kapitaal dat de stad een eigen plek geeft binnen Nederland. Maar dit schept ook de (beleid-)verantwoordelijkheid om dit kapitaal te koesteren en te laten renderen door het in te zetten ten dienste van de stedeling.

En die is al lang niet meer lokaal. De stad internationaliseert in rap tempo en dat genereert veel nieuwe creativiteit van onderop. Stimulansen om voor die groepen een uitdagend speelveld te creëren vergen het lef en de moed om te investeren en indien nodig los te laten. Maar vraagt ook om het opnieuw aanknopen bij de ambities ten tijde van de kandidaatstelling voor Culturele Hoofdstad: cultuur, creativiteit en identiteit zijn dé bindmiddelen van deze Euregio en verruimen zowel het persoonlijke blikveld als de collectieve sociale en economische slagkracht van de stad. De Europese "roeping" van Maastricht kan, 25 jaar na het Verdrag van Maastricht, via deze weg organisch gestalte krijgen.

Als Maastricht erin slaagt om het cultuurbeleid en de cultuursector in die innovatieve modus te krijgen, dan bouwt de stad ook profiel en aantrekkingskracht op voor de nieuwe generaties en bloeit een sterke, internationaal georiënteerde economische sector die banen en welvaart schept. En dan overstijgt de stad denkpostes als 'stedelijke specialisatie' in één bepaalde discipline, die verarming en stilstand van het lokale en Euregionale culturele ecosysteem zou betekenen.

2.5. Evalueren, meten en wegen

Mag kunstbeleid (weer) over kunst gaan? Die roep klonk aan veel tafels. Het meten, wegen en evalueren van zowel de cultuurproductie als van het beleid zijn een kunst op zich. Data en de wijze waarop ze verzameld en geïnterpreteerd worden zeggen veel over welke effecten we verwachten van kunst, cultuur en creativiteit. Zowel de intrinsieke waarde als de maatschappelijke en economische effecten van kunst en cultuur horen de volle aandacht van overheden en beleidsmakers te hebben, maar zijn niet inwisselbaar. Beoordelen van kwaliteit, zeggingskracht en authenticiteit enerzijds, en wegen van impact en relevantie anderzijds, vormen de twee zijden van dezelfde medaille.

Het ontbreekt echter vooralsnog aan een systematisch georganiseerd weeginstrument, een monitor of cultuurscan voor Maastricht en omgeving. Het methodisch verzamelen van die gegevens over de langere termijn biedt inzicht in tendensen en opent het perspectief op kansen. Daarom wordt voorgesteld om een dergelijk instrument in nauwe samenwerking met de cultuurmakers, kennisinstellingen en de kunstvakopleidingen te ontwikkelen en te verbinden met landelijke initiatieven op dat vlak, zodat ook vergelijking met andere brandpunten mogelijk wordt.

2.6. Cultuur als blikopener en bruggenbouwer

Kunst, cultuur en creativiteit zijn samen met ons rijke materiële en immateriële culturele erfgoed belangrijke bouwstenen onder onze moderne stedelijke samenleving. Ze maken duidelijk waar onze roots liggen, maar bieden ook vaak als eerste een blik op nieuwe vergezichten, technieken en ontwikkelingen, en verbinden generaties, buurten, bevolkingsgroepen en professionals. Die dubbele functie van blikopener (persoonlijke ontplooiing en kijk op de wereld) en bruggenbouwer (maatschappelijke impact) moet gekoesterd worden.

Daarom is aan meerdere tafels voorgesteld om vooral in te zetten op experimenten die het aanwezige potentieel beter weten aan te boren. Beursvloeren voor cultuur zodat *matchmaking* tot stand kan

komen, een stadsredactie met ‘volgers’ van het cultuurleven in de stad, een nieuwe *citybranding* gestoeld op onze creativiteit, het samen formuleren van toekomstscenario’s, eerder dan het beperken van je acties tot projectsubsidies. In het bijzonder op het vlak van de (radicale) cultuurparticipatie is er een grote expertise opgebouwd via TOUT Maastricht, Jan van Eyck en Code 043. Het moment is nu aangebroken om een aantal beloftevolle experimenten en ontwikkelingen een beslissende duw te geven en vol te houden. Premies voor maatschappelijk relevante initiatieven die cultuurmakers in stelling brengen, of voor goede samenwerking rond kunst op school (‘Toon je talent’), tot en met een nieuwe aanjagerrol voor onze eigen cultuurinstellingen: de komende twee jaar kunnen een boeiende leercurve vormen.

2.7. Ruimte voor experiment en talent

Dwars door alle gesprekken en dialogen heen domineerde ten slotte de roep om ruimte. Mentaal en fysiek, voor experiment en talent. Indien Maastricht en omgeving (vertrekkend vanuit as Heerlen-Maastricht) een echte werkplaats voor de Euregio wenst te blijven, dan zullen structureel ook voldoende en geschikte broed-, werk-, en presentatieplekken nodig zijn die onderzoek en experiment mogelijk maken en die talenten aanboren en ontwikkelkansen geven. En die de ontwikkelingen ook zichtbaar maken, binnen en buiten Maastricht.

De creatieve sector ontbeert voldoende betaalbare werkruimte en presentatieplatforms op maat van de verschillende stadia van ontwikkeling. In het bijzonder de eerste stappen in de carrière verdienen extra facilitering. De amateurkunsten pleiten voor het behoud van experimenteerruimte zoals Loods M, en vragen betere ondersteuning bij het bespelen van de stedelijke podia en het bereiken van publiek. De professionele kunsten en evenementen vragen een betere facilitering en zichtbaarheid in de stad, van werkplaats tot evenementenlocatie, van bewegwijzering tot naamvoering op de voorziening. En het kunstvakonderwijs wilt experimenteren met incubators, starterplekken en laagdrempelige *coworking spaces* waar alumni hun kennis kunnen doorgeven. Door de verankering van een kunstcampus hartje Maastricht gaan de creatieve professionals onze stad mee ‘vormgeven’.

2.8. Besluit

Er is sprake van een “momentum” in de stad: een groot aantal initiatieven, instellingen en spelers beseft dat het *collectief* waarmaken van de hoger beschreven culturele uitdagingen kans van slagen heeft. Op voorwaarde dat ambitie gekoppeld wordt aan een praktische, productieve en nieuwsgierige houding bij het uitvoeren ervan.

Hierin ligt dan ook de *kern* van de beoogde innovatie: de stap van statisch landschap naar dynamisch speelveld, dat de polsslag van de tijd weet te vertalen in relevante en gewaardeerde cultuuruitingen en – producten, maar ook in het bieden van confrontatie met en openheid voor een steeds meer diverse samenleving.

Door het bieden van ruimte voor experiment in de jaren 2016 en 2017 moeten nieuwe praktijken ontstaan, die de impact van kunst en cultuur versterken en de uniciteit van Maastricht als vruchtbare culturele biotoop bevestigen. We zetten samen de stap naar een complete cultuurstad.

3. De innovatieagenda in detail.

3.1. Uitvoering: vier werkinstrumenten.

Om tot een effectieve innovatie-impuls te komen is het zo 'smart' (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistische en tijdsgebonden) mogelijk formuleren van de acties en de beoogde effecten noodzakelijk. De voorgestelde acties zijn met de doelgroep geformuleerd tijdens het dialoogproces en daarmee acceptabel voor de spelers op het terrein. De tijdsspanne waarin de acties plaats moeten vinden wordt in overeenstemming met het veld vastgelegd voor de jaren 2016 en 2017: eind 2017 moet de beoogde innovatie gerealiseerd zijn.

Om te zorgen voor haalbare en specifieke acties is in de dialoogrondes getoetst welke de beste instrumenten zijn om snel tot resultaat te komen. Hieruit zijn vier werkinstrumenten naar voor gekomen waarmee snel voortgang geboekt kan worden:

1. **Proeftuinen:** op basis van de prioriteiten worden tussen makers (amateur en professional), overheden en maatschappelijke partijen allianties gesmeed om concrete vraagstukken te onderzoeken of aan te pakken: van een integraal broedplaatsenbeleid tot en met het inrichten van een slagvaardig loket voor jongereninitiatieven.
2. **Tenderregeling:** een laagdrempelig premiestelsel voor collectieve initiatieven die de verbinding leggen tussen kunst, cultuurparticipatie, erfgoed en het creatief potentieel van de stad, regio en Euregio of hieraan een gerichte bijdrage aan kunnen leveren.
3. **Stimulans zichtbaarheid en impact:** het versterken van de impact van cultuur en creativiteit en het "munten" ervan voor de economische ontwikkeling van de stad vraagt om gerichte campagnes (*branding*) en ruimte voor uitingen van cultuur in de stad.
4. **Cultuurscan: het meten en wegen** van de impact van alle acties en impulsen en de vergelijking met andere steden vraagt om een nieuw meetinstrument, dat professioneel en in samenwerking met de kennisinstellingen uitgebouwd kan worden.

Om slimme koppelingen tussen het aanwezige culturele kapitaal te realiseren is regie noodzakelijk. De beoogd regisseur zal met bewezen ervaring in de praktijk en met voeling voor beleidsontwikkeling die verbindingen gaan leggen, rapporteren aan College en Raad en het rendement van het innovatieproces vergroten door het te vertalen in beleidsadvies en de opgedane kennis ook buiten Maastricht uit te dragen. Daarom worden binnen de innovatieagenda ook middelen voor deze functie gereserveerd.

Onder aansturing van de regisseur worden collectieve opdrachten/proeftuinen uitgewerkt, waarbij we de beleidsdomeinen, producenten en uitvoeringsorganisaties (zowel interne en externe opdrachtnemers) zo optimaal mogelijk positioneren.

Daarnaast wordt een laagdrempelige externe tenderregeling voorgesteld, met criteria die nauw aansluiten bij de ambities van de innovatieagenda. De experimenten moeten gedragen zijn door meerdere partijen en stakeholders, ze moeten bijdragen aan de transformatie

Nadat de Raad ingestemd heeft met de voorgestelde impulsen en de oormerking van de budgetten per actieveld, zal het College van B&W in maart 2016 een '*Tenderregeling innovatieagenda cultuur*' publiceren, gebaseerd op de 'Algemene Subsidieverordening Gemeente Maastricht'.

De meetbaarheid van de acties zal worden georganiseerd door het opstarten van een breed meet- en weeginstrument, de cultuurscan Maastricht. Voor de uitvoering en besteding van de middelen in de overige actievelden (zichtbaarheid en impact en cultuurscan) blijft de regie bij de Gemeente Maastricht (Beleid en Ontwikkeling).

3.2. Voorgestelde verdeling van de financiële impuls over de werkinstrumenten:

Het uitvoeren van de complete innovatieagenda kan niet louter met de beschikbare financiële impuls van € 1 miljoen tot stand komen, maar de impuls kan wel de beoogde transformaties in gang zetten. Zoals in de inleiding vermeld zal de nieuwe, aangescherpte rolverdeling ook leiden tot actualisering van de wijze waarop het gemeentelijk cultuurbeleid ontwikkeld en uitgevoerd wordt. Daarbij overstijgen vele voorstellen ook de portefeuille kunst en cultuur.

Het creëren van ruimte voor experiment vraagt om samenwerking met stadsontwikkeling, economie en het sociaal domein en vergt bijgevolg interne afstemming. De proeftuinen en de tenderregeling bieden in 2016 en 2017 alle ruimte om de gewenste synergie en regie te bereiken. Daarom wordt voorgesteld om de helft van het beschikbare budget (€ 0,5 mln) via proeftuinen enerzijds (€ 250.000) en via een tenderregeling (€ 250.000) over 2016 en 2017 anderzijds in te zetten om de met het veld vastgestelde prioriteiten waar te maken. Door verbindingen tussen sectoren en tussen kunst, cultuur en samenleving kan een zo groot mogelijk eigenaarschap ontstaan.

De versterkte rol van de eigen (uitvoerende) gemeentelijke culturele instellingen moet taakstellend binnen de beschikbare budgetten gerealiseerd worden: eerder dan de vraag te stellen 'wat gaan de eigen instellingen extra doen?' wordt de vraag: *'Hoe realiseren die instellingen met de beschikbare mensen en middelen de gewenste innovatie-impuls in 2016 en 2017? En hoe zorgen deze instellingen ervoor dat die nieuwe werkwijze na 2017 ook structureel verankerd wordt?'*

Daarnaast is eenmalig ook budget nodig voor het initiëren van een aantal acties ter vergroting van de impact en de zichtbaarheid, en voor integraal onderzoek naar de effecten van de acties (meten en wegen).

En tenslotte vraagt het hele proces om slimme regie en overzicht. Daarom wordt 10 % van het budget gereserveerd voor een centrale regisseur van het innovatieproces. De regisseur coördineert de uitvoering van de proeftuinen, bewaakt de evenwichtige uitwerking van de tenderregeling, is verantwoordelijk voor de financiële administratie van de innovatie-impuls. Hij/zij verbindt beleid, gemeentelijke uitvoerende instellingen en de initiatieven en ondernemingen met elkaar, en coördineert de communicatie van het innovatieproces.

Schematisch overzicht van de impuls:

Instrumenten	impuls
Proeftuinen voor ontwikkelen nieuwe strategieën/nieuw beleid (integraal of per sector)	€ 250.000
Tenderregeling innovatie	€ 250.000
Impuls impact en zichtbaarheid (publieksbereik, netwerken, PR)	€ 250.000
Cultuurscan Maastricht	€ 150.000
Regisseur innovatieagenda 2016 en 2017 (max. ½ FTE)	€ 100.000
Totaal	€ 1.000.000

3.3. De voorstellen per tafel.

Dialogo en voorstellen Cultuurproductie & Talentontwikkeling

Inleiding.

Maastricht bezit een zeer volwaardige culturele infrastructuur. Dat komt omdat sinds jaren het Rijk, uit hoofde van landelijke culturele spreiding, ervoor heeft gekozen om in deze stad een groot aantal grote(re) door het Rijk gesubsidieerde instellingen en een rijk pallet aan kunstvakonderwijs in de stad te huisvesten. Maastricht heeft het rijke cultuurlandschap in de stad sinds 2009 geordend volgens het principe van de culturele carrières en de ketens (van cultuureducatie, over kunstvakopleiding en talentontwikkeling tot professionele praktijk- zie *Maastricht, stad van culturele carrières*). Mede daarom hebben de laatste jaren veel nieuwe initiatieven en evenementen, van onderop ontstaan, een vaste positie verworven in de gemeentelijke basisinfrastructuur. Maastricht investeert fors in professionele werkomgevingen en podia voor deze initiatieven (Muziekgieterij, Lumière, incubator AINSI, verbouwing Theater aan het Vrijthof, etc.). En tot slot is in goed overleg met de Provincie Limburg een voor Nederland unieke praktijk van talentontwikkeling uitgebouwd (Via Zuid) die haar vruchten begint af te werpen en steeds meer culturele en maatschappelijke partijen weet te mobiliseren.

Uitdagingen:

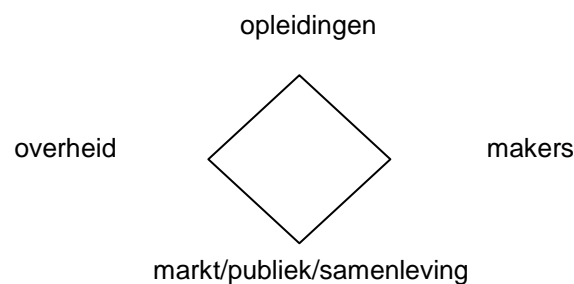
- In het kader van het komende Cultuurplan van het Rijk (2017-2020) is het denken over de cultuurspreiding over Nederland aan heroverweging toe. Er wordt nadrukkelijk erkend dat kunst en cultuurproductie een sterke stedelijke worteling hebben. Maastricht heeft daartoe zelf het begrip van de 'relevante omgeving' geïntroduceerd. De negen landelijke culturele brandpunten, inclusief hun 'omgeving' vormen nu de basis voor het hedendaags cultuurbeleid. Inmiddels heeft ook de Raad voor Cultuur zich uitgesproken ten gunste van het concept van de 'relevante omgeving' en spreekt in dit geval van 'stedelijke regio's' die zich profileren of specialiseren. Vanaf het Cultuurplan 2021- 2024 zal de stedelijke regio de échte drager zijn van het cultuurbeleid. Voor Maastricht betekent dat: tijdig uitbouwen van de verbindingen met Heerlen, en uitbouwen tot *Unique Selling Proposition* van inhoudelijke verwantschap (ontsloten tijdens de kandidaatstelling voor Culturele Hoofdstad) met de cultuurmakers van de Euregio Maas-Rijn. De verschillende lokale en regionale overheden binnen onze relevante omgeving zullen onderzoeken in hoeverre zij in gezamenlijkheid een propositie tot samenhangend cultuurbeleid kunnen ontwikkelen.
- De vergroting van de impact van de kunst- en cultuurproductie, zowel inhoudelijk, maatschappelijk als economisch, is de tweede belangrijke uitdaging. De in dialogen en stadsgesprekken vastgestelde kloof tussen makers, overheid en publiek vraagt om nieuwe antwoorden die investeren in de relatie tussen makers en publiek. De aandacht gaat daarbij o.m. naar het ambacht, het mengen van disciplines en het betrekken van het publiek vanaf de eerste fase van het maakproces. Omdat het geen tijd is van pasklare antwoorden, is het oefenen aan de orde van de dag. Dit vergt van de cultuurinstellingen en – initiatieven openheid en bereidheid tot experiment. De innovatieagenda zal ruimte bieden in 2016 en 2017 voor proeftuinen op dit vlak.

Input van het veld:

De kwetsbare relatie van kunst- en cultuurmakers met de samenleving is het belangrijkste probleem aan deze tafel dat getackeld moet worden: de positie op de politieke agenda van kunst en cultuur, en daarmee ook van de productie en de talentontwikkeling is zwak. Er is nood aan investeren in een

cultuur van vertrouwen in plaats van een afrekencultuur. Er staat geen gedeeld discours van makers en beleid en bij de kunstvakopleidingen verlamt de spanning tussen een sterk leercurriculum en een sterke binding met de omgeving de dynamiek voor stad en (Eu)regio.

De waardering van het vakmanschap en de toepassing ervan in de samenleving blijft achter. Ook de internationale dimensie is ronduit onderbenut, het ambitieniveau van zowel de cultuurproducenten als van de stad moet flink omhoog. Het versterken van de carrièretetens is noodzakelijk, maar vergt actieve aansluiting bij publiek en samenleving:

De productie-instellingen en opleidingen onderschrijven de noodzaak om zich zelf beter te organiseren binnen de verschillende carrièretetens (muziek, podiumkunsten, beeldende kunst). Binnen zo'n carrièreteten dienen zowel de opleidingen, de cultuurproducent als de overheid vertegenwoordigd te zijn (triple helix) én dient de verbinding met de samenleving gemaakt te worden (ruit). De sector ziet dit als een noodzakelijke voorwaarde om een onderscheidende 'productiestad' te kunnen blijven. Het KOM kan een rol spelen bij het versterken van de impact van de ketens. Het bestuur van het KOM biedt aan om op korte termijn een bijeenkomst te organiseren over dit thema en hier ervaringsdeskundigen voor uit te nodigen.

Tevens biedt de organisatie in carrièretetens kansen voor nieuwe culturele samenwerkingspraktijken in de relevante omgeving. Wel moet samenwerking plaatsvinden rondom een concrete vraag of een concreet gesteld doel, bijvoorbeeld op het vlak van de versterking van de cultuureducatie.

Het ontwikkelen van nieuwe culturele praktijken en daarbij het vergroten van onderlinge samenhang is van groot belang gelet op het voornemen van het Rijk om de stedelijke regio vanaf Cultuurplan 2021-2024 de nieuwe drager te laten zijn. De sector ziet in dat we hiermee moeten gaan oefenen zodat er tijdig een blauwdruk voor die notie rond de stedelijke relevante omgeving klaarligt.

Zichtbaarheid, relatie met en relevantie voor de samenleving, blijft een centraal punt van aandacht. Er is geen coherent beeld van buitenaf op onze stad op het gebied van cultuur(productie), in tegenstelling met andere steden, waardoor ook geen externe waardering ontstaat. Er zijn te weinig verbindingen tussen de verschillende disciplines (collectief gewicht is zwak) en we zijn bijgevolg onzichtbaar als 'cultuurstad'.

Het ontwikkelen van een instrument dat de impact van kunst en cultuur weegt, wordt tenslotte als kans gezien om te leren uit de acties en experiment. Kunst- en cultuurbeleid en -praktijk structureel wege op kwaliteit en waardering is noodzakelijk, naast de weging van maatschappelijke of economische effecten.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:
 - Uitvoering van de bindende afspraken (convenanten) tussen opleiding en beroepspraktijk (productie en podia) op het vlak van cultuureducatie, het creatief inspelen op maatschappelijk actuele thema's en het aansluiten bij de stedelijke ontwikkeling.
 - Borgen professionele talentontwikkeling (de creatieve loopbanen in Maastricht) via langjarige verbinding van de opleidingen en de cultuurproductiecentra aan de stedelijke en (Eu)regionale incubators (film, pop en rock, podiumkunsten, vormgeving, multimedia).
2. Tenderregeling voor nieuwe collectieven van opdrachtgevers op het snijvlak van kunst, samenleving en economie.
3. Impact en zichtbaarheid: Impuls aan de ontwikkeling van nieuwe publieksstrategieën via KOM, de opleidingen en de onderzoeksinstituten.
4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de "Cultuurscan" Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*.

Dialogo en voorstellen innovatieagenda Jongerencultuur / Crowdsourced projecten

Inleiding

Maastricht is ten opzichte van een aantal jaren geleden een stuk 'jonger' geworden. Deze verjonging komt onder meer door het internationale karakter van de universiteit en de hogeschool. Deze onderwijsinstellingen hebben een grote aantrekkingskracht op studenten uit binnen- en buitenland. Maastricht is uitgegroeid tot een internationale universiteitsstad.

Jongeren gaan anders met cultuur om. Cultuurparticipatie door jongeren wordt gekenmerkt door een hoger tempo, meer verschillende activiteiten en een relatief groter aandeel van populaire cultuur. Jongere generaties hebben minder belangstelling voor klassieke cultuurvormen. Er dienen zich steeds meer initiatieven – al dan niet in festivalvorm - 'van onderop' aan. Voorbeelden van initiatieven zijn: Strictly Vinyl, Scenes Connected, We-Festival en ook het vernieuwde Festival Jong! Als stad proberen we zo goed mogelijk te reageren op deze omslag. Met de vestiging en de uitbouw van de Muziekgieterij in de Timmerfabriek is een start gemaakt met het realiseren van een aantrekkelijk cultuuraanbod voor jonge mensen in de stad.

Uitdagingen:

- De vraag is of we als stad adequaat genoeg reageren op deze omslag. Uit de dialoogsessie komt de perceptie naar voren dat Maastricht kansen laat liggen om de organisatiekracht en ideeën van die jongeren te incorporeren in de stedelijke ambities. Er zijn wel beleidsinstrumenten voor het versterken van de sociale weerbaarheid, maar de kansen voor het versterken van de *culturele* positie van jongeren in de stad en voor talentontwikkeling worden daarbij onvoldoende gegrepen.
- Anderzijds ervaren jongeren onvoldoende hulp en begeleiding bij het organiseren van eigen culturele initiatieven die het cultuuraanbod in de stad kunnen verjongen en verlevendigen. In het bijzonder de internationale dimensie en de toepassing van actuele technologieën binnen de hedendaagse jongerencultuur blijven onderbelicht in Maastricht.

Input van het veld:

De jongeren bevestigen de geformuleerde uitdagingen en illustreren het met voorbeelden: er is weinig wisselwerking tussen de gevestigde culturele instellingen en nieuwe initiatieven. De nieuwe initiatieven voegen een nieuwe energie toe aan de stad en juist die verbinding kan heel productief zijn. Het aanwezige potentieel wordt niet verzilverd en daarmee blijft ook het ambitieniveau achter. De aanwezigen benoemen in het bijzonder dat de gevestigde culturele instellingen moeilijk de internationale jongeren bereiken. Laat de jongeren zelf sleutelen aan nieuwe publieksstrategieën voor jongeren, die door die instellingen ingevoerd kunnen worden.

Jongeren ervaren Code 043 als een belangrijke partner bij het organiseren van culturele initiatieven in de stad. De wens is om Code 043 met ondersteuning van TOUT Maastricht verder te ontwikkelen tot de *liasion* tussen lokale en internationale organisaties voor culturele initiatieven in de stad.

Volgens de jongeren bestaat die doorontwikkeling uit drie elementen. Ten eerste dient de sociale doelstelling te worden aangevuld met een culturele doelstelling. Het organiseren van evenementen gaat niet alleen om het vergroten van zelfredzaamheid en organisatiekracht, maar ook om de culturele ontplooiing zelf. Ten tweede dient Code 043 uitgerust te worden met een Engels servicepunt. De communicatie via de website is op dit moment louter in het Nederlands. Dit sluit niet aan bij de groeiende internationale studentenpopulatie. Ten derde dient de doelgroep van code 043 verruimd te worden tot de internationale populatie onder de 35.

De jongeren geven aan ook fysieke ruimte nodig te hebben om de eigen initiatieven verder te ontwikkelen. Er zijn wel ruimtes voor de generatie 20 – 35, maar deze zijn vaak enkel toegankelijk voor leden van de betreffende vereniging.

De jongeren staan zeer positief tegenover een snelle benchmark en verkenning van uitvoering gemeentelijk beleid ten aanzien van initiatieven van onderop. De deelnemers dragen graag zelf *best practices* in Nederland en Euregio aan.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:

- Opdracht modernisering van de programma- en publieksstrategieën van de eigen gemeentelijke culturele instellingen t.a.v. jongeren: in samenwerking met doelgroepen ontwikkelen van nieuwe vormen van cultuur en cultuurbereik.
 - Update van de opdracht jongerenparticipatie aan Code 043: faciliteren productie en faciliteren van netwerken, inclusief Engelstalige communicatie: maken en uitvoeren van een stappenplan om de culturele positie van jongeren te versterken.
 - Analyse stedelijk beleid Nederland en Euregio (hoe worden jongereninitiatieven en *crowdsourced* projecten in andere steden begeleid).
2. Tenderregeling: stimuleringsfonds voor experimentele productie door jongeren in kader van themajaren – regie bij Code 043.
3. Zichtbaarheid en impact: structureel integreren *crowdsourced* initiatieven en jongerencultuur in het “*brand*” van de stad.
4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de “Cultuurscan” Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*

Dialogoog en voorstellen 'Creatieve industrie' innovatieagenda.

Inleiding.

Maastricht kent een lange traditie op het vlak van de creatieve industrie. Alle dimensies ervan zijn in de stad aanwezig: van maakindustrie, podiumkunsten en productdesign tot en met architectuur en stedelijke planning. De in de stad aanwezige professionele opleidingen (MBO, HBO, postacademisch) zijn ontstaan uit die traditie en leveren nog steeds een cruciale bijdrage aan het ontwikkelen van de ontwerppraktijk en het creatief ondernemerschap in de stad. De positie en de opgebouwde ervaring van de sector is echter nog onvoldoende geborgd in het gemeentelijk cultuurbeleid. Het ontwikkelpotentieel voor de stad en de (Eu-)regio wordt nog onvoldoende onderkend. Sinds 2013 (Economische visie '*Made in Maastricht*') is wel een eerste belangrijke impuls gegeven aan de creatieve industrie, met investeringen in onder meer mode, film- en media, en podiumkunsten. Doelstelling daarbij is economische groei en extra banen. In goed overleg met de Provincie Limburg en met Heerlen/Parkstad wordt versterkt ingezet op deze sectoren. Maar de cultuurdialogen hebben de vinger gelegd op een aantal algemene en sector-overstijgende barrières en uitdagingen in Maastricht zelf, die om een concreet antwoord vragen.

Uitdagingen.

- De grootste barrière wordt ervaren in het vraagstuk van de fysieke werkruimte voor de creatieve ondernemers in Maastricht. Er is een gebrek aan goede en betaalbare bedrijfs- en evenementenruimte voor de creatieve sector, in het bijzonder voor starters. Meerdere ondernemers op één plek is de nieuwe realiteit, maar die botst op weerstand in o.m. regelgeving, prijs en versnippering van inspanningen en instanties. De ondernemers ervaren geen integraliteit in de visie, het beleid en de uitvoering ten aanzien van broed- en werkplaatsen bij de Gemeente Maastricht en stellen vast dat daardoor kansen gemist worden voor economische groei en het versterken van het vestigingsklimaat.
- Daarnaast ontbreken er sterke netwerken op Euregionale schaal waarin alle *stakeholders* elkaar kunnen ontmoeten en tot uitwisseling van kennis en opdrachten kunnen komen. Het bij elkaar brengen van de '*needs*' van creatives, overige bedrijven en overheden komt nog onvoldoende tot stand.
- De impact van design en creatieve industrie kan sterk vergroot, op voorwaarde dat die als 'tool' worden ingezet bij het oplossen van sociale vraagstukken of bij de stedelijke en de economische ontwikkeling (cfr. Reciprocity Luik). Zowel het aanreiken van inspiratie en technieken (social design), als de aanwezigheid zelf van clusters van creatieve industrie kunnen een belangrijke impuls aan duurzame stedelijke ontwikkeling betekenen. Veel productie wordt weer lokaal of regionaal en dat biedt nieuwe kansen, ook voor banen in de schakels ná het ontwerp, tot en met de verkoop. Initiatieven in Belvédère (LAB-gebouw, Kunstfront, etc.) bewijzen de potentie, maar er is de vrees dat de voorraad aan plekken uitgeput geraakt en de dynamiek uiteindelijk verdwijnt.
- De profilering van de stad op creatief vlak blijft achter: de bijzondere mix van slijk en ruig, de ontwikkelcapaciteiten van nieuwe stadsdelen en de invloed van het (nabije) buitenland kunnen als troefkaart uitgespeeld worden om '*Made in Maastricht*' ook als '*brand*' in te zetten in Nederland en Europa.

Input van het veld:

Het veld geeft aan dat de maatregelen effectief moeten zijn voor het *totale* pakket (wonen, werken, experimenteren en presenteren). Investeren in een vruchtbare humuslaag is noodzakelijk. De sector ziet juist nu grote kansen voor het invullen van ruimtes, inclusief juiste PR en branding, in het bijzonder op de Vredestein/Radium locatie. Ook ziet men mogelijkheden voor uitingen voor creativiteit in de openbare ruimte: in de binnenstad én in de wijken. Met betrekking tot het bieden van ruimtes wordt een faciliterende rol van de overheid verwacht.

Voorgesteld wordt om, begeleid door een extern regisseur, met alle stakeholders te werken aan een effectief gemeentelijk beleid om creatieve ondernemers de ruimte te bieden, nodig om de concurrentie met andere creatieve centra aan te gaan. Het vóór medio 2016 ontwikkelen van een ambitieuze visie (waar willen we binnen vijf jaar met onze creatieve sector staan?) kan het startpunt worden van een set aan maatregelen die een dynamisch landschap van broed- en werkplaatsen in Maastricht op langere termijn garandeert. In- uit en doorstroming, clustervorming, starterfaciliteiten, tijdelijke experimenteerterruimte voor opleidingen en sociaal geïnspireerde creatieve ondernemingen zijn nodig in Maastricht. De Gemeente kan de eigen voorraad (binnen de wettelijke beperkingen) zo creatief mogelijk inzetten ten bate van deze sector. Hierbij wordt ook synergie en slimme rolverdeling nagestreefd met de ontwikkelingen in Heerlen-Kerkrade (Creative City) en met de creatieve clusters in de Euregio. Het ontwikkelen van een gemeentelijke makelaarsfunctie, het inrichten van betaalbare presentatieplekken en het aanboren van financiering (investeringen, exploitatie) heeft daarbij prioriteit.

Een aantal creatieve ondernemers wil zich als creatieve sector beter organiseren om o.a. kennis en ervaringen uit te wisselen. Maar ook om elkaar te versterken. Een deel van de sector ziet hierin een regisserende rol voor de overheid (verbinder met adressen- en activiteitenlijst), een andere deel een coördinerende rol (adviesdiensten) en weer een ander deel ziet geen rol voor de overheid (zelforganisatie). De mate van regie zal dus nog uitgeklaard moeten worden.

Voorgesteld wordt om in 2016 en 2017 in ieder geval te investeren in de uitbouw van Euregionale netwerken voor de creatieve sector, die voortbouwen op de ontstane dynamiek van onderop en die vooral aan nieuwe toepassingen en starters kansen bieden. Netwerken voor en door de creatieve ondernemers, verbonden via convenanten met de opleidingen en de overheidsinstanties, betrokken bij het ontwikkelen van deze sector. Binnen deze netwerken kunnen versnellingsstafels (cfr. LED), het matchen van vraag en aanbod, talentontwikkeling en research & development een impuls krijgen. Na 2017 moeten deze netwerken autonoom kunnen draaien op basis van eigenaarschap en financiering uit de dragende spelers van de sector zelf.

Een aantal creatieve ondernemers mist waardering vanuit de overheid voor de creatieve industrie. Die waardering kan zich o.a. uiten in het verstrekken van opdrachten aan lokale creatieve ondernemers. De ondermaatse zichtbaarheid blijft een belangrijk pijnpunt voor de creatieve industrie. De aanwezigen erkennen dat de communicatie door en over de creatieve sector zeer versnipperd is en dat er nood is aan het formuleren van het eigene van deze stad/stedelijke regio. Onder die vlag zou een gemeenschappelijke, positieve perceptie kunnen ontstaan die nieuwe krachten verleidt en motiveert om in Maastricht activiteiten uit te bouwen. Zo ontstaat uiteindelijk voldoende kritische massa.

Het inzetten van design en lokale productie als instrument voor duurzame stedelijke ontwikkeling kan actief worden opgepakt binnen de Gemeente Maastricht. Hiertoe kunnen initiatieven als Maastricht LAB en Stad.Academie maar ook TOUT Maastricht en Jan van Eyck in stelling gebracht. Daarnaast willen we de krachten bundelen op gebied van PR en Marketing opdat de zichtbaarheid van de creatieve sector structureel vergroot wordt en de relatie met de internationale context wordt geconcretiseerd. Ook buiten Maastricht moet de creatieve component van *'Made in Maastricht'*

zichtbaar worden en uitgedragen worden in onze citymarketingcampagnes en in ondersteuning van aanwezigheid van Maastrichtse makers/ambassadeurs in andere creatieve centra in Nederland en Europa. Prijzen en onderscheidingen voor creatief talent vormen hier een nieuw en wezenlijk onderdeel van.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:
 - Ontwikkelen van nieuw gemeentelijk broed- en werkplaatsenbeleid (met ruimte voor combinatie wonen/werken/presenteren en ruimte voor experiment) inclusief centrale coördinatie (makelaarspunt).
 - Haalbaarheidsonderzoek versnelde invulling en *branding* van Vredestein/Radiumgebied als Maker' s Community Maastricht 2016 – 2020.
 - Intensiveren uitingen creativiteit in openbare ruimte (tijdelijk en permanent) in relatie tot ontwikkelgebieden én binnenstad.
2. Tenderregeling: versnellingstafels voor initiatieven in o.a. “resourcing”, social design, talentontwikkeling en ondernemerschap binnen de creatieve sector.
3. Impact en zichtbaarheid:
 - Creatief “Made in Maastricht” verankeren in citybranding o.a. met prijzen voor creatieve ontwerpen (wedstrijd).
 - Stimuleren transfer kennis, kunde en *skills* binnen Maastricht via ondersteuning netwerken van en door *creatives* in Maastricht.
4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de “Cultuurscan” Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*

Dialogoog en voorstellen 'Cultureel Erfgoed' innovatieagenda.

Inleiding.

Maastricht heeft als tweede monumentenstad van Nederland een bevoorrechte positie op het vlak van cultureel erfgoed: zowel materieel als immaterieel is sprake van een grote rijkdom en diversiteit, die in hoge mate de nationale en internationale aantrekkelijkheid van de stad (vestigingsklimaat, beleving, toerisme) bepaalt. Toch wordt die positie nog onvoldoende uitgespeeld: de dialoogtafel cultureel erfgoed, op zich al een novum, stelde vast dat de innovatieagenda cultuur een ideaal moment is om de handen in elkaar te slaan. We kunnen vanuit één samenhangende strategie de beleving en ontsluiting van ons cultureel erfgoed inzetten voor de duurzame en harmonieuze doorontwikkeling van de stad. Maar de rollen en functies zijn aan een update toe en de wijze waarop de Gemeente Maastricht haar erfgoedbeleid gestalte geeft kan veel inclusiever en nog meer integraal dan nu het geval is.

Uitdagingen:

- De geschiedenis en ontsluiting van de erfgoedzorg is door de jaren heen 'versteend' in wetten en regels, maar ook in instellingen en initiatieven, die elkaar nog onvoldoende weten te vinden. De Gemeente Maastricht heeft naast de archeologie, de monumentenzorg en de welstand ook een verantwoordelijke rol in het beheer van eigen collecties en archieven, in en via het RHCL, Centre Céramique en in het Natuurhistorisch Museum, waar niet alleen bewaard en beheerd wordt, maar ook geëxposeerd. Open Monumentendag is vooralsnog het enige erfgoedevenement dat door de Gemeente zelf wordt georganiseerd. Daarnaast is er een grote waaier aan particuliere initiatieven zoals de ontsluiting van de vestingwerken, *Maastricht Underground*, het Brouwerijmuseum en het Jaarboek Maastricht. Het ontbreekt echter aan goede netwerken en verbindingen, aan focus via gemeenschappelijke agenda's en aan zichtbaarheid. De erfgoedsector zelf pleit voor het ontwikkelen van een dynamisch gemeentelijk erfgoedbeleid mét regie, die al die elementen productief met elkaar verbindt en de deuren naar de eigen internationale bevolking en de Euregio ook wijd opengooit. Daar liggen immers kansen om aansluiting te vinden met de gemeenschappelijke 'narratives' die de Maastrichtse geschiedenis in de juiste context plaatsen.
- Er wordt druk geëxperimenteerd in de erfgoedsector: in Maastricht is een boeiend proefveld ontstaan van initiatieven die de oversteek durven maken tussen erfgoed en actuele kunst, die oefenen met nieuwe technieken of die onderbelichte onderdelen van de geschiedenis (zoals de industriële geschiedenis) oppakken en uitlichten. Ook de ondernemingszin heeft een sterke ontwikkeling doorgemaakt. De erfgoedspelers vragen extra ruimte voor experiment!
- De vergroting van de impact, leesbaarheid en zichtbaarheid van ons rijke erfgoed ten slotte vraagt om investeringen in fysieke en digitale erfgoedknooppunten: plekken en gebieden als de Hoofdwacht of de Sphinx, maar ook bestaande instrumenten als de Culturele Biografie kunnen een sleutelrol gaan vervullen in het beleven en vinden van de erfgoedwaarden, zowel voor de bezoeker als de professional. Aansluiting bij expertise van onderzoeksinstituten en meer aandacht voor erfgoededucatie op school verdient daarbij aanbeveling.

Input van het veld:

De sector stelt hardop de vraag: Waar willen met erfgoed naar toe in deze stad? En pleit voor een betere omschrijving van die doelstelling, eerder dan een nieuw beleidskader te formuleren. De spelers geven aan dat in de omschrijving van de doelstelling het behoud van diversiteit een belangrijk

aandachtspunt is, alsook de beleving van erfgoed. Het vertalen van de lokale trots in effectieve acties wordt de grootste uitdaging.

De aanwezigen geven daarom aan graag met themajaren te willen werken. Het is volgens de aanwezigen een uitstekend instrument en onderbenut om erfgoed zichtbaarder te maken en het publieksbereik te verhogen. Bovendien kan iedereen kiezen of hij/zij vanuit zijn eigen kracht wil meedoen. De stad heeft heel veel te vertellen. Met een themajaar kunnen we focus aanbrengen en de krachten bundelen vanuit ieders discipline. De vergadering stelt voor om binnenkort een brainstorm te organiseren en ideeën op te halen. Enkele ideeën worden al *gepitcht*: het archeologencongres in 2017, 25 jaar Verdrag van Maastricht, maar ook aansluiten bij landelijke thema's.

Het organisatievraagstuk komt ook aan de erfgoedtafel aan bod. Streef je naar zelforganisatie of kies je voor een gemeentelijk regisseur? Moet het netwerk veel breder worden en maatschappelijke *stakeholders* meenemen? Centre Ceramique wordt gezien als een organisatie die een coördinerende rol kan spelen in het aanjagen, verbinden en het bij elkaar brengen van de erfgoedsector in de experimenteerfase in 2016 en 2017.

De sector pleit voor de uitbouw van de fysieke erfgoedknooppunten in de stad. Deze zijn nodig om erfgoed zichtbaarder en meer leesbaar te maken. Hierbij hoort ook een update van de culturele biografie en idealiter zou een kloppend hart van en voor de Maastrichtse cultuur en het Maastrichts DNA van grote meerwaarde kunnen zijn. De vergadering ziet vele experimenteermogelijkheden en onderschrijft het voorstel om daarvoor middelen uit te trekken.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:

- Uitbouw actieve regiefunctie en presentatiefunctie Centre Céramique (inclusief natuurhistorie).
- Update 'Culturele Biografie' tot flexibel digitaal knooppunt voor erfgoedbeleving en –ontsluiting (nieuwe applicaties en nieuwe user-centered tools).
- Uitbouw 5 fysieke "knooppunten" (waarvan 1 als startpunt) voor de historische identiteiten van Maastricht i.s.m. o.a. Belvédère, schatkamers en vestingstad. Inzetten erfgoedsites voor het overbrengen van de '*narratives*' van de stad en de regio (incl. ENCI-groeve, Landgoederenzone etc.)

2. Laagdrempelige tenderregeling voor collectieve experimenten en nieuwe technieken op snijvlak erfgoed, kunst, samenleving – regie bij Centre Céramique.

3. Zichtbaarheid en impact:

- "Erfgoedarena": overkoepelend netwerk en programmaraad voor/door erfgoedactoren;
- Pilot voor integrale aanpak erfgoededucatie i.s.m. TOUT Maastricht;
- Focus in de erfgoedprogrammering door lancering en gemeentelijke regie op themajaren.

4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de "Cultuurscan" Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*

Dialogoog en voorstellen innovatieagenda 'Participatie en amateurkunsten'.

Inleiding.

Maastricht kent een rijke, levende traditie van amateurkunsten, die gegroeid is binnen een eigen regionale en Euregionale context die mee de kleur en aard ervan heeft bepaald. Daarnaast heeft de stad sinds de eeuwwisseling sterk ingezet op het uitbouwen van nieuwe strategieën om de cultuurparticipatie en de cultuureducatie structureel te versterken. Het is de combinatie van beide fenomenen die van Maastricht een unieke proeftuin gemaakt hebben op het vlak van de cultuurparticipatie. Proeftuin die ook landelijk en Euregionaal opvalt. TOUT Maastricht, Kunstactief, Kaleidoscoop, Code 043, Student en Stad hebben de voorbije jaren een belangrijk deel van de beleidsdoelstellingen rond cultuurparticipatie vertaald in coaching en in praktische tools.

In de cultuurdialogen en in de stadsgesprekken is een belangrijke extra stap gezet naar eigenaarschap en participatie. De dialogen boden een actueel beeld van de 'Staat van Maastricht' op het vlak van de amateurkunsten cultuurparticipatie. Daarbij werd enerzijds vastgesteld dat onder andere de amateurkunsten (oude en nieuwe stijl), ondanks de sterke aanwezigheid in de haarvaten van de samenleving, beleidsmatig nog onvoldoende op netvlies staan en dat die amateurkunsten voor grote uitdagingen en transformaties staan. Anderzijds is de cultuurparticipatiegraad zelf nog nooit zo groot geweest, maar de oude vormen en gebruiken worden ingeruild voor individuele trajecten en carrières en projectmatig werken. De 'stadsgesprekken' openden het perspectief op een nieuwe vorm van radicale participatie. Door het actief betrekken van de inwoners van de stad bij het formuleren van uitgangspunten voor innovatie komt veel energie vrij die ingezet kan worden om de participatieprocessen optimaal te laten renderen voor duurzame stedelijke ontwikkeling. Maastricht is ook uitgenodigd om in internationaal verband haar expertise op dit vlak te delen (*Culture Action Europe* en *United Cities & Local Governments* in hun *Agenda 21 for Culture*).

Uitdagingen:

- De eerste uitdaging ligt in het bieden van een duurzaam toekomstperspectief voor de amateurkunsten. Een perspectief dat het opgebouwde culturele kapitaal veilig stelt en een nieuw rendement biedt: de impact op de stad en de samenleving wordt het *Leitmotiv*.
- Bijgevolg is het ook zaak om de rol en regie van de eigen gemeentelijke beleidsinstrumenten en uitvoerende instellingen weer scherp te stellen binnen dat nieuwe toekomstscenario: in het bijzonder het Centre Céramique en Kumulus dienen antwoorden te formuleren op de nieuwe vragen vanuit de samenleving.
- Het stimuleren van nieuwe radicale vormen van participatie en zelfregie vraagt om stimulansen in de vorm van programma's en projectmiddelen. Oefenen met rollen, nieuwe netwerken en verbindingen en de transfer tussen generaties. Maastricht kan op een nieuwe wijze mentaal en fysiek ruimte bieden voor de gevestigde en nieuwe vormen van participatie.
- De zichtbaarheid en vindbaarheid van *best practices* blijft achter en kan via fysieke knooppunten en digitale platforms fundamenteel versterkt worden.

Input van het veld:

De sector denkt en schrijft graag actief mee aan het toekomstscenario voor participatie en amateurkunsten waarin de toekomstige behoeften worden gedefinieerd. En geeft aan dat de verbinding tussen oud - jong en de verbinding tussen, lokaal en internationaal in dit scenario zeer belangrijke aspecten zijn. De stad moet haar diversiteit omarmen in plaats van problematiseren. Speel actief in op de nieuwe praktijken!

Er zijn bovendien goede perspectieven voor de ontwikkeling van Centre Ceramique/Kumulus als centrale regisseur en interventiemacht voor cultuureducatie: De aanscherping van de rol van de eigen gemeentelijke cultuurinstellingen (van aanbieder naar verbinder en katalysator/regisseur) gaat hand in hand met het vergroten van het eigenaarschap in de wereld van de amateurkunsten en van de participatie-initiatieven. Aandacht voor doelgroepen jong/oud en de transfer tussen generaties en het creëren van een *Age friendly* klimaat is daarbij noodzakelijk. Centre Céramique kan muziekdocenten inzetten bij muzieklessen die verenigingen op basisscholen verzorgen. Ook kan CC fungeren als infopunt die vervolgens mensen doorverwijst naar de juiste loket. Daarnaast kan CC winst behalen door zich meer te verdiepen in de markt zodat zij een partner kan zijn voor evenementorganisatoren die moeten 'vechten' voor hun bestaan.

Er is nood aan een beter zicht op *alle* uitvoeringsorganisaties van de gemeente. Wat doet Tout Maastricht en wat doet Kunstactief Maastricht? Een heldere en logische rolverdeling is noodzakelijk.

Het vraagstuk van de fysieke ruimte blijft nog steeds een issue. Voorgesteld wordt om buurtbeurzen te houden waar ruimtevraag en – aanbod gematcht kan worden, maar zal niet volstaan: de service en prijs van gemeentelijke voorzieningen moet een stimulans in plaats van een rem op de participatie worden. Ten aanzien van de zichtbaarheid wordt het voorstel van de centrale cultuurwinkel positief ontvangen. Verenigingen geven aan vrijwilligers te willen leveren voor de bemensing van de cultuurwinkel.

Vertaling van de uitdagingen in voorgestelde acties en impulsen:

1. Proeftuinen:

- Schrijven van duurzaam toekomstscenario door en voor de sector Amateurkunsten.
- Centre Céramique/Kumulus uitbouwen tot interventiemacht voor radicale participatie in de haarvaten van Maastricht.
- Voortzetten stadsgesprekken radicale participatie door Jan van Eyck, TOUT Maastricht en KOM.
- Infrastructuurverkenning lange termijn: uitwerken haalbaar scenario door onderzoek naar eigen centrale ontmoeting- en presentatieplek (Bonbonnière of anderszins), uitwerken alternatief voor Loods M en vaststellen en financieel faciliteren nieuwe actieve rol gemeentelijke podia (service, zaalverhuur en voorwaarden).

2. Tenderregeling voor collectieve experimenten op het vlak van transfer tussen generaties en amateurs-professionals – regie bij TOUT Maastricht.

3. Impact en zichtbaarheid:

- Opstart en uitbouw van een "Cultuurwinkel Maastricht" powered by TOUT Maastricht en i.s.m. VVV en private partijen (waar vraag en aanbod elkaar vindt).
- Uitbouw Kunstactief/TOUT tot (eu)regionaal netwerk en kennisplatform i.s.m. huis voor de kunsten.

4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de "Cultuurscan" Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*.